

INNBERETNING FOR UTGRAVNING PÅ VOLD SØNDRE GNR 17, BNR 15, 16, BORRE KOMMUNE, VESTFOLD.

Kommune: Borre

Gårdsnavn: Vold, søndre

Gårdsnummer: 17

Bruksnummer: 15, 16

Tiltakshaver: Vestfold fylkeskommune og Statens Vegvesen, Vestfold.

Adresse: Fylkeskultursjefen, Svend Foyn gt.9, 3110 Tønsberg, og Stoltenbergsgt.1, 3110 Tønsberg

SAK: Arrondering av jordbruksområdet øst for Rv.19 etter anlegg av gang/sykkelvei og Reguleringsplan for informasjonssenteret for Borre Nasjonalpark

UTM: * H.o.h.: 23-24 m.

Registrering: August 1993

av: Susan E. Andersen

Feltundersøkelse (tidsrom): 20.05 - 01.07.94

ved: Trond Løken

Innberetning (dato): 25.03.95

ved: Trond Løken

Funn: se funnliste, nr 1 - 20

Foto: S-H: 22670/1-37, 22671/1-21, 3 diasfilmer uten nummer.

Kontaktkopier av S -H filmer samt dias er vedlagt innberetningen.

INNHOLD.

1. TIDSROM.....	s. 2
2. DELTAKERE.....	s. 2
3. VÆRFORHOLD.....	s. 2
4. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN.....	s. 2
5. MASKININNSATS.....	s. 2
6. TERRENG.....	s. 3
7. GRAVNINGSSTRATEGI.....	s. 3
8. OBSERVASJONER OG TOLKNINGER.....	s. 7
8.1. <u>Undersøkelse av anlegg i 1993-sjakt.</u>	s. 7
8.2. <u>Konklusjon vedrørende anlegg registrert i 1993.</u>	s. 8
8.3. <u>Sikre stolpehull.</u>	s. 9
8.4. <u>Samlet vurdering av stolpehullene.</u>	s.11
8.4.1. <u>Konstruksjon av plantegningen.</u>	s.11
8.4.2. <u>Huskonstruksjonen.</u>	s.12
8.5. <u>Spor etter flere bygninger?</u>	s.13
8.6. <u>Grop B28: avfallsgrop, kokegrop eller grav?</u>	s.13
8.7. <u>Sjaktene I - III fra 1994.</u>	s.14
8.8. <u>Beskrivelse av groper i sjaktene I-III.</u>	s.15
8.8.1. <u>Sjakt I.</u>	s.15
8.8.2. <u>Sjakt II.</u>	s.17
8.8.3. <u>Sjakt III.</u>	s.17
9. KONKLUSJON.....	s.21
9.1. <u>Bygninger i skråningen ned fra toppflaten.</u>	s.21
9.2. <u>Toppflaten uten sikre spor etter bosetning.</u>	s.22
10. LISTER OVER TEGNINGER, FUNN OG FOTO.....	s.23
10.1. <u>TEGNINGER.</u>	s.23
10.2. <u>FUNNLISTE.</u>	s.24
10.3. <u>FOTO.</u>	s.25

1. TIDSROM.

Utgravningen startet med avreise fra Universitetets Oldsaksamling, Oslo kl 8.00 mandag 20.06.94 og ble avsluttet med utpakking av gravningsutstyr samme sted fredag 01.07.94 kl 16.00. I alt 10 arbeidsdager og 30 dagsverk ble utført på gravningen.

2. DELTAKERE.

Trond Løken, 1.konservator, utgravningsleder
Elisabeth Jansen, feltassistent
Jens Arne Morken, feltassistent.

3. VÆRFORHOLD.

To dager var overskyet fra morgenen, og med til dels kraftige regnbyger på ettermiddagen. De øvrige dager hadde pent vær med for det meste med høy sommertemperatur. Tre dager hadde en kraftig uttørrende vind som ga støvproblemer i samarbeidet med gravemaskin under avtorvingen av utgravningsfeltene.

4. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN.

I forbindelse med anlegg av gang/sykkelvei langs ny Rv.19 hadde Statens vegvesen i 1993 planert et område for å oppnå bedre arrondering av jordbruksområdet øst for Rv.19. Det var her påvist overflaten av et stort antall groper av forhistorisk karakter. En forundersøkelse ble foretatt i august 1993, se innberetning ved Susan Andersen. De påviste strukturer måtte undersøkes, og dette kunne først organiseres i 1994.

Det nevnte område lå rett øst for det området hvor det er planlagt at informasjonscenteret for Borre Nasjonalpark skal bygges. Det var derfor nødvendig å foreta en større flateavdekning på denne tomten, for å bringe klarhet i om og eventuelt i hvilket omfang tilsvarende spor etter bebyggelse fantes der.

5. MASKININNSATS.

20.06:	13.00-14.30	= 1.5 t.	To småsjakter på 0.7x6.0 m.	
21.06:	7.30-15.30	= 8.0 t.	2/3 av 1993-sjakten: 30x5m	= 150m ²
22.06:	7.30-13.00	= 5.5 t.	1/3 av 1993-sjakten: 15x7m	= 105m ²
23.06:	9.00-15.30	= 6.0 t.	Sjakt I:	75x11m = 825m ²
24.06:	8.30-15.30	= 6.5 t.	Sjakt I:	15x11m = 165m ²
			Sjakt II:	22x 6m = 130m ²
			Sjakt III: 10x9 m +	15x11m = 155m ²
28.06:	8.00-12.30	= 4.5 t.	Sjakt III:	40x11m = 440m ²
SUM :		32.0 t.		1970m ²

Dersom en ser bort fra arbeidet i 1993-sjakten, har avdekkingen av undersøkelsesarealet foregått med en hastighet på 100m² per time. Dette må regnes som meget bra, især tatt i betraktning undergrunnsforholdene.

6. TERRENG.

Tomten for informasjonssenteret lå på en terrasse på østsiden av raet, ca 25 m over havet. De påviste gropene lå i terreng som hellet ned mot øst fra denne terrassen. Undergrunnen var morenemateriale som hovedsakelig besto av forvitret fyllittbergart, men blandet med mye stor stein i store deler av det undersøkte området.

7. GRAVNINGSSTRATEGI.

Hovedstrategien for undersøkelsen var å undersøke de 29 strukturer (groper) som var registrert i 1993, for å klarlegge om disse var deler av eller hele forhistoriske huskonstruksjoner. Dessuten skulle det foretas flateavdekking av tomten for informasjonssenteret, for å klarlegge om det var spor etter forhistorisk bosetning der. Om så var tilfelle, skulle undersøkelsen være basis for å beregne de nødvendige videre undersøkelsenes omfang.

Det var regnet at hver del av målsetningen ville kreve halvparten av arbeidsinnsatsen. Det var planlagt at vi skulle starte med å undersøke deler av det frilagte boplassområdet, for å skaffe oss kunnskap om hva slags strukturer og undergrunnsforhold vi sto over for før vi startet på flateavdekkingen på tomta til informasjonssenteret torsdag 23.06. Det var opplyst om at det var lagt isolasjonsmatter over gravningsfeltet og litt jord for å holde mattene på plass.

Ved ankomsten viste det seg at feltet var helt lagt igjen; det var ingen jordvoller omkring (Foto 22670/1-2). Tre mindre prøvehull viste at det var et jordlag på 0.3 - 0.6 m over undergrunnen, og at vi ikke støtte på noen isolasjonsmatter. Vi måtte derfor skaffe gravemaskin så snart som mulig, for å få oversikt over forholdene.

Forpakter Auensen på Borre Prestegård kontaktet firma Per Ove Skåre, som i løpet av en halv time ankom med en liten 3.5 tonns beltegående gravemaskin.

Med denne ble det gravet to 0.7 m brede og 5-6 m lange sjakter i ØV-retning fra feltets V-kant og mot Ø (foto 22670/3-4). Sjaktene viste entydig at matjordlaget over undergrunnen i gjennomsnitt var 0.3 m tykt. På tre steder ble det påvist isolasjonsmatter lagt på undergrunnen. Vår konklusjon var at vi så snart som mulig måtte få tak en større gravemaskin for å få fjernet det tykke lag med matjord. Dessuten at det trolig bare var lagt matter der hvor det var registrert anleggspor i undergrunnen.

Firma Per Ove Skåre stilte velvillig opp med en stor traktorgraver fra tirsdag morgen.

Med traktorgraveren ble massene i feltet fra 1993, hvor anleggene B1 - 29 var påvist, fjernet i løpet av tirsdag 21.06 og onsdag 22.06 fram til 13.00. Massene ble lagt på feltets østside, siden vår andre hovedoppgave var å undersøke området videre mot vest. Det avdekkete feltet var ca 7 m bredt i N, ved B28, og økte i bredde til 10 m i S-enden ved B2-3 og B10-11 (se oversiktsplan, plan 1, og foto 22670/27, 29-30 etter at noen strukturer er snittet).

For at vi så snart som mulig skulle få kunnskap om gropenes karakter ble undersøkelse av enkelte av disse satt i gang så snart noen var frilagt tirsdag 21.06. Denne innsatsen ble først konsentrert om sannsynlige stolpehull, som B25.

Torsdag 23.06 ankom en stor beltegående anleggsmaskin fra firma Fadum til gravningsfeltet slik det var avtalt. Selv om vi på grunn av det uforutsette avrensingsarbeidet i feltet fra 1993, ennå ikke hadde fått snittet særlig mye i dette feltet, måtte vi gå i gang med flateavdekkingen av tomteområdet.

Strategien for denne var å kunne framskaffe en rimelig sikker avklaring på om det fantes forhistoriske bosetningsspor eller ikke, uten å avdekke hele tomteområdet. Vi valgte derfor å legge en 11 m bred sjakt (sjakt I) orientert NNØ-SSV ca 6 m V for utgravningsområdet fra 1993, se plan 1. Dette var samtidig ca 3-4 m inn fra terrassens Ø-kant, se foto 22670/23-24.

Massene fra sjakten ble lagt mot øst, mellom sjakt I og 1993-sjakten, slik at det ikke skulle ligge store mengder masse i veien om det skulle bli behov for et stort sammenhengende utgravningsfelt på terrassen, vestover fra sjakt I, se foto 22670/23-24, 27.

Sjakt I og likeledes sjakt III parallelt med denne, se plan 1, ble lagt i NNØ-SSV retningen for at en skulle ha størst mulighet for å oppdage Ø-V orienterte huskonstruksjoner (noe som er den mest vanlige orientering for langhus i flatt lende).

I sør startet sjakt I 5 m N for veien ned til nasjonalparken. Sjakten ble gravet i en lengde på 92.5 m, fra veien ned til nasjonalparken i S og til en i undergrunnen begynte å finne moderne saker fra gårdsbruket som har stått i N-enden av tomta. Da var en godt inn i område som har vært eplehage til gården, bedømt ut fra terrenginformasjon fra et luftfotografi på en informasjonsbrosjyre om nasjonalparken. Her ble dessuten undergrunnen fylt opp med særlig mye stor stein, noe som gjorde observasjonsforholdene umulige.

Deretter ble det foretatt en utvidelse av utgravningsfeltet i området mellom feltet fra 1993 og I, vest for der det var flest anleggspor i feltet fra 1993. Utvidelsen, på 22 x 6 m, ble kalt sjakt II, se plan 1. Massene fra denne sjakten ble

lagt mot vest inn i sjakt I, se foto 226724-24, 27-28, siden det i det området av sjakt I ikke var observert noe som kunne tolkes som anleggspor. Ildstedet B28 ble også frilagt i sin helhet, se foto 22670/16-17.

Deretter ble det lagt en ny sjakt (III), som hadde sin Ø-kant 10 m vest for V-kanten til sjakt I; det vil si at vi foreløpig lot et 10 m bredt belte bli liggende uten undersøkelse mellom de to sjakter, se oversiktsplan (plan 1) og foto 22670/18-19. På grunn av tomtens trekantete form fikk ikke denne sjakten full bredde på 11 m i de 9 N-ligste meter, se plan 1 og foto 22670/18. Bredden i N-enden var bare 8 m. Sjakten ble gravet fra nord og ble i alt 63.5 m lang.

I tomtens SV-hjørne, vest for sjakt III, ble det liggende et trekantet område med en Ø-V bredde på inntil 14-16 m i S kant og minkende til 1 m i N-kant. Både av tidsmessige årsaker, terrengforholdene i sørlige del av sjakt III og det forhold at det ikke dukket opp noen sikre stolpespor eller ildsteder i S-del av sjakt III, ble det ikke ansett for nødvendig å testsjakte mere av området for informasjonssenteret.

På grunn av resultatene i sjaktene I og III ble det heller ikke ansett som nødvendig å foreta undersøkelser i det nevnte ikke-undersøkte området med en bredde på 10 m mellom sjaktene I og III.

I hovedsak var det feltassistent Jens Arne Morken og undertegnede som fulgte gravemaskinen i flateavdekkingen, og som avrenset flatene med krafse og graveskje, markerte det vi mente kunne være mulige anleggspor og prøvesnittet noen av dem i ledige stunder. Elisabeth Jansen snittet i denne perioden hovedsakelig i de strukturene som var registrert i 1993-feltet, men deltok også i flateavdekkingen, for å få erfaring med denne type arbeid og dessuten når undertegnede ikke kunne delta i flateavdekkingen.

Med et opphold i flateavdekkingen mandag 27.06 ble denne avsluttet til kl 12.30 tirsdag 28.06. Før gravemaskinen forsvant ble dens grabb brukt som plattform for oversiktsfotografering av utgravningsfeltene (foto 22670/18-30).

Deretter ble hele gravningsmannskapet satt inn på å undersøke og dokumentere (beskrivelse, tegning og foto) alle anleggspor i 1993-feltet. Videre skulle vi registrere og nivellere toppen av alle nye anleggspor i feltene I-III, snitte så mange som mulig av disse, for å se om det var noe som var genuine stolpehull, ildsteder, kokegroper o.l. Dersom det ble påvist slike anlegg, skulle en ikke grave videre på disse. Det viste seg at det knapt nok var noen slike i sjaktene I og III. Vi bestemte oss derfor å dokumentere de snittene som ble vurdert som mulige anleggspor av forhistorisk opprinnelse, slik at området var ferdig undersøkt ved gravningens avslutning.

Siden det var store områder av informasjonssenterets tomt som var flateavdekket, og det ikke var påvist noen strukturer som kunne tolkes som spor etter hus (d.v.s at alle groper syntes å være enkeltliggende) ble det ikke etablert noe målesystem og laget plantegninger av de nye sjaktene. Innenfor våre tidsrammer hadde dette ikke vært mulig.

Oppmåling skjedde derfor ved at midtpunktet i hvert anleggspor ble markert, likeledes hjørnepunktene for sjaktene. Noen større anleggspor fikk flere målepunkter, med undernummer A, B, o.s.v. De nye anleggspor ble gitt nummer B29c til B70. Deretter kom Roger Lieng fra Oppmålingsvesenet i Borre kommune ut og målte inn alle de nevnte punktene. Han har siden laget utskrift av koordinatene for punktene og et plott for området, men hvor den nordligste delen mangler, som er vedlagt innberetningen (Vedlegg 1).

Dette plottet er det senere tegnet om slik at det er lagt inn det område av 1993-feltet som vi åpnet opp igjen (plan 1). Det er der lagt inn midtpunktet eller flere punkter for alle anlegg med B-nummer fra B1 - B29, samt posisjonen for punktene B71 - 73 som ikke er målt inn med totalstasjon (se nedenfor under omtalen av huskonstruksjonen). Oversiktsplanen, plan 1, viser således posisjonen for alle registrerte anlegg eller mulige anlegg ved undersøkelsene i 1993-94. Det eneste unntaket er B47, beliggende i N-enden av sjakt I, som ved en feiltakelse ikke ble målt inn. Oversiktsplanen viser også det totale omfang av undersøkt område, dersom en ser bort fra det østlige område med leirundergrunn som ble delvis avdekket i 1993, jfr innberetning fra Susan E. Andersen.

Lieng fant også fram til et polygonpunkt nr 2666 i hauggravfeltet rett S for veien ned til nasjonalparken. Det har koordinatene 154123,868 x, -14324,894 y og 25,121 z. Punktet ble brukt som fixpunkt ved nivellering i alle feltene, inklusiv 1993-feltet. Vi sørget for å sette kikkertnivået konstant på 0.88 m over fixpunktet, slik at kikkertnivå for alle avlesninger var 26.00 m.o.h.

Allerede onsdag 22.06 ble det konstatert at resultatene av snitting av flere av de formodete sikre stolpehull kunne tyde på at mange av de 29 anlegg registrert i 1993 nok ikke var stolpehull, samtidig som en i et tilfelle hadde registrert ett sikkert nytt stolpehull i 1993-sjakten. Dette hadde steinskoning og det var skjorbrente stein i fyllmassen. Vi måtte derfor undersøke 1993-sjakten omhyggelig med tanke på at flere anlegg kunne unngått erkjennelse i 1993.

Mandag 27.06 kunne ikke gravemaskinen flateavdekke, og dagen ble derfor i sin helhet brukt til undersøkelse av anlegg i 1993-sjakten, for å bringe klarhet i om det virkelig var rester etter et hus i området. En god del av anleggene viste seg ikke å være groper, så fra onsdag 29.06 ble en deltaker,

Elisabeth Jansen, satt på å utgrave det store ildsted B28, for at dette skulle bli skikkelig undersøkt før gravningen ble avsluttet.

Det ble lagt en kryssprofil (N-S og Ø-V) midt over ildstedet, og slik at det tidligere oppmålte midtpunktet til B28 (en spiker, avmerket på profiltegningen) ligger i en profillinje, se også foto 22671/2-3. SV-kvadranten ble først flategravet. Massene ble forsøkt såldet på grunn av at det var trekull og små stykker brente bein over hele flaten. Vi hadde til disposisjon et grovt sold med maskevidde 4 mm. Dette syntes for grovt fordi små beinbiter og trekullstykker gikk igjennom. Vi hadde også et dørslag med maskevidde 1 mm, men dette var for fint, fordi de våte massene, på grunn av regnvær om natten, ikke gikk igjennom. Vi valgte derfor å fingrave med spatel og graveskje, og plukke ut biter av bein og trekull. Dette tok lang tid, men syntes å være eneste praktiske mulighet.

Ved vurderingen av det bein- og kullmaterialet som var samlet inn fra B28 onsdag 29.06 kunne vi konkludere med at så mye av dette materiale var så stort at det ville bli fanget opp i 4 mm såldet. Når framdriften med fingraving var så langsom, måtte vi derfor bare ta såldet i bruk, om ildstedet skulle bli ferdig utgravd. Målsetningen ble at SV- og NØ-kvadrantene skulle graves ferdig og snittene dokumenteres. Deretter de to andre kvadrantene så langt det var mulig på skikkelig måte, og eventuelt avsluttes med en raskere gjennomgravning for å sikre at det ikke lå igjen gjenstander i fyllmassene.

8. OBSERVASJONER.

8.1. Undersøkelse av anlegg i 1993-sjakten.

Alle strukturer som ble snittet er dokumentert på et eget anleggsporark i A4-format. Disse er vedlagt innberetningen, og alle slike ark er oppgitt i en egen liste som vedlegg til innberetningen. Det framgår av disse anleggsporark hvordan det enkelte anlegg har blitt vurdert.

Etter fjerningen av jord og matter over gropene B2-28 kunne vi konstatere at de gropene som var registrert som stolpehull godt kunne være det, på grunnlag av konsentrasjonene av stein i anlegget. Men det var ikke mulig å se noe trekull i fyllmassene, noe som er uvanlig for gode stolpehull.

I det følgende kommenteres noen av anleggene, med vekt på de som undertegnede mener inngår i en huskonstruksjon. Men det gis også kommentarer til noen av de registrerte anlegg som etter min mening enten ikke kan betraktes som groper eller er groper av annen karakter enn stolpehullsgroper.

Grop B22.

Denne var på grunnlag av innberetningen fra 1993 tolket som et sentralildsted. Men den besto bare av små stein og humus som ikke var nedgravd i undergrunnen, se anleggsporark og foto 22670/37 og 22671/1. Min primære tolkning som et stort sentralildsted på grunnlag av informasjonene i innberetningen fra 1993 var derfor ikke mulig å opprettholde.

Grop B25.

Den første gropen som ble snittet, B25, var tolket som et sannsynlig hull til en takbærende stolpe. Snittet, se anleggsporark, viste at det meste av anlegget besto av 3-5 cm med mørk jord over grus. På grunn av formen, ble det lagt 2 snitt gjennom anlegget. I N-enden, vest for N-S snittet, syntes det som det var et moldfylt halvsirkelformet område med uklar avgrensning mot grusen omkring. Vi mente å kunne følge dette moldfylte område i en dybde på 40 cm, se profiltegning. Etter diskusjon med flere (Keller og Haraldsen) med erfaring fra denne type morenegrus er konklusjonen at moldinnholdet er forvittringsmateriale og derved en naturlig del av morenematerialet. B25 kan ikke tolkes som et stolpehull.

Grop B23.

Gropen var tolket som et stort stolpehull i Ø-kanten og med et mindre som utløper mot vest. 2 snitt i kryss viste at gropen ingen steder var dypere enn 5-7 cm. Den inneholdt bare mørk grusig jord og endel naturlig sprukket småstein. Det ble ikke funnet trekull eller skjørbrante stein. B23 kan ikke tolkes som et stolpehull.

Grop B24.

Gropen var tolket som et stolpehull med dimensjon 40x55cm. Snittet viste at det bare var en ansamling stein, hvor det var litt jord mellom steinene på toppen av grusen, se foto 22671/8-9.

Grop B18.

Gropen besto av endel større stein i overflaten. Et Ø-V orientert snitt viste at det i S-halvdelen bare var naturlig grus mellom og under disse, med et 1 cm tykt moldlag på toppen. Anlegget er ikke noen grop, men en liten konsentrasjon stein hvor molden ikke er rensert helt bort mellom steinene.

Grop B17.

Anlegget ble snittet og det viste seg å bestå av mørk svakt humusholdig grus ned til ca 7-8 cm under overflaten. B17 kan ikke tolkes som noe stolpehull.

8.2. Konklusjon vedrørende anlegg registrert i 1993.

Som en konklusjon kan en si at snittingen i 1993-feltet viste at de fleste anleggspor registrert i 1993 var svært grunne. Flere var egentlig bare en forhøyning av matjord med noen stein i over plan undergrunns-grus. En del andre, som er

groper med ujevn og uklar avgrensning både i flate og snitt, og med en fyllmasse som ikke skiller seg fra moldlaget, er nok spor etter stein som er trukket opp i forbindelse med dyrkning. Se for øvrig lokalisering av disse gropene på plantegningen i 1993-innberetning fra Susan Andersen, denne innberetnings plan 1 og de til denne innberetning vedlagte anleggsporark fra undersøkelsen i 1994.

8.3. Sikre stolpehull.

Den fornyete leting etter oversette stolpehull i 1993-sjakten ga imidlertid resultater. Følgende nye groper må karakteriseres som stolpehull: B29c, 31, 71, 72. Dessuten kan B73 være et stolpehull som må sees i sammenheng med B3. B4 og B20, som var registrert tidligere, er også stolpehull. Se planene 1 og 2 og anleggsporarkene i forbindelse med den følgende framstillingen.

Dette gir som resultat en konstruksjon sikkert bestående av 3 par stolper (B4 - B31, B29c - B71, B20 - B72) samt muligvis B3 - B73 i sørenden. I det følgende gis en omtale av de enkelte stolpehull før konstruksjonen beskrives.

Grop B4

I forbindelse med anleggsporet B4, men med senter 44 cm NØ for målespikeren til B4 ble det påvist et sikkert stolpehull, se foto 22671/4-5. Det målte 35x45 (NV-SØ) cm i flaten, og var 28 cm dypt fra toppen av steinene i stolpehullet. Det hadde steile sider og flat bunn. Stolpehullet inneholdt endel mindre stein, hovedsakelig plassert i hullets ytterkanter, som en skoning omkring en stolpe.

I fra fyllmassene i toppen ble det innsamlet en trekullprøve. Også i fyllmassene lenger ned var det litt trekull. Denne sammenhengen gjør at en kanskje kan bruke den innsamlete prøve til å datere huskonstruksjonen.

Grop B31

Sikkert stolpehull. Det har en rund form i flaten og en diameter på 40 cm, se foto 22670/31-32. Sidene var skrå til buet i form, og bunnen var rund. Dybden var 24 cm. Stolpehullet var fylt med mange stein, hvorav en var skjørbrent. Som det framgår av profiltegningen var de fleste plassert i ytterkanten av hullet som skoning for en stolpe. Fyllmassene i midten inneholdt finfordelt trekull. Dette ble ikke forsøkt innsamlet.

Grop B29c.

Sikkert stolpehull. Helt i S-kanten av gravefeltet for B18 lå det en klart skjørbrent stein. Feltet ble derfor utvidet med 0.5 m mot S. Det kom da fram et område, se foto 22670/10-11, på vel 40x30 cm med flere skjørbrente stein og noen flate stein som sto loddrette (som skoningsstein) i kanten av et område med humusholdig brunsvart grus (trolig med finfordelt trekull).

Etter plantegning, som viste at stolpehullet målte 35x52 cm, ble anlegget snittet, se anleggsporark. Snittet, se også foto 22670/12-13, viste at sidene var steile til skrå og bunnen rund. Dybden var 20 cm fra avrenset nivå. Men rett V for hullet lå grusen på et nivå som viste at stolpehullet opprinnelig var gravd 26-28 cm ned i undergrunnen.

Grop 71

Sikkert stolpehull. Stolpehullet har en svakt oval form, ca 40x44 (N-S) cm. Sidene var steile til buet og bunnen rund. Dybden var 18 cm. Både i plan og snitt ble det dokumentert at det lå stein ut mot hullets ytterkant, som en skoning for en stolpe, se også foto 22670/35-36. Det var tydelig mørkere humus i stolpehullet, som klart avgrenset hullet mot grusen omkring. Det ble ikke konstatert trekull i fyllmassene.

Grop B20

Sikkert stolpehull. Stolpehullet har en oval form, ca 40x50 (Ø-V) cm, se foto 22670/14-15. Sidene var steile til skrå og bunnen rund. Dybden var 35 cm. I snittet, se anleggsporark og foto 22670/33-34, ble det dokumentert at det lå flere større stein ut mot hullets ytterkant, som en skoning for en stolpe. Det var tydelig mørkere humus i stolpehullet, som klart avgrenset hullet mot grusen omkring. I fyllmassen ble det konstatert finfordelt trekull.

Grop B72

Sannsynlig stolpehull. På grunnlag av de sikre stolpepar B4 - B31, B29c - B71 og stolpen B20 ble det lett meget nøye etter en makker til B20 der hvor en slik burde finnes ut fra den øvrige konstruksjon. Det eneste som ble påvist var B72. Dette lå der hvor en stolpe burde vært plassert i en huskonstruksjon.

B72 var et rundt anleggspor med diameter 20 cm. Snittet viser at dybden fra avrenset grusflate var 6 cm. Fyllmassen inneholdt finfordelt trekull slik de fleste sikre stolpehull gjorde det.

Bunnivå på B72 var den samme som for B20. Vi kan altså konstatere at på grunn av terrengets skråning var lite bevart av B72's nedgravning, men dette hullet har vært like dypt satt ned som makkeren B20. Jeg er derfor villig til å akseptere denne grunne gropen som en sterk indikasjon på at det har stått en stolpe der, og som har inngått i en grindkonstruksjon med minst 3 grinder.

Grop B3

Mulig stolpehull. Sett i sammenheng med det sannsynlige stolpehull B73 kan dette være et stolpehull. Gropen var rundoval med mål på 90x100 cm. Gropen besto av mørk brun grusig humus med småstein uten innhold av skjørbrente stein eller trekull. Dybden var 18 - 20 cm. På grunn av størrelsen er det mest sannsynlig at gropen er oppstått på grunn av en

fjernet stein, men en kan ikke se bort fra at et stolpehull har vært plassert her.

I gropens V-kant, der hvor en stolpe til huset burde ha stått, er det på snittet dokumentert 3 stein i kanten av anleggsporet. Dette kan være deler av en steinskonning.

Grop B73

Denne gropen er ikke så overbevisende som de 5 lenger nord i huset. I likhet med den mulige makker i et stolpepar, B3, mangler den klare steinkonsentrasjonen som de sikre stolpehull har.

Gropen var oval og målte ca 22x30 cm. Den hadde skrå sider og rund bunn. Den var fylt med mørk brun grusig humus med noen stein. Dybden var ifølge profiltegningen ca 14-15 cm. Den var nok ca 5 cm dypere enn dette, da det var foretatt minst 5 cm nedrensning for å få anleggsporet klart fram. Dybden har altså vært omtrent som for B3.

8.4. Samlet vurdering av stolpehullene.

8.4.1. Konstruksjon av plantegningen

Det ble ikke under gravningen laget noen plantegning i målestokk 1:50 av området hvor huskonstruksjonen lå. Men alle anleggspor, både i 1993 og 1994 ble markert med en sentral spiker. Disses koordinater ble målt inn i NGO-systemet av landmålere. Det er vedlagt kopi av del av 1993-innberetningen hvor koordinater for alle anleggene B1 - B29 er oppgitt (vedlegg 2). Dessuten en koordinatliste for alle anlegg registrert i 1994 (vedlegg 1).

På grunnlag av disse koordinater og noen detaljopplysninger på anleggsporarkene har det blitt konstruert en plantegning hvor alle stolpehull tilhørende huset er inntegnet, se plan 2. På denne er dessuten de groper som kan være stolpehull eller er groper av mer usikker opprinnelse lagt inn. For at ikke plantegningen skulle bli for lite oversiktlig er ingen av B-anleggene fra 1993 tatt med, som ved undersøkelsen viste seg ikke å være groper i det hele.

Det må også bemerkes at gropene B71-73 ikke var erkjent når oppmålingen ble gjort i 1994. Posisjonen for disse ble bestemt med måling fra tre koordinatbestemte punkter omkring disse gropene. Disse punktene er tatt med på planen, og avstandene til henholdsvis B71, B72 og B73 er angitt på anleggsporarkene for disse tre gropene. Ved utsettingen av senterpunktene til disse gropene på millimeterpapir ga de tre avstander i alle tilfelle ett skjæringspunkt. Posisjonen for disse senterpunktene må derfor være innenfor et par centimeters nøyaktighet. I datalistene fra 1994 er stolpehull B29c angitt som B29. Posisjonen for stolpehullet B4, som avvek fra målespikeren i anlegget er målt opp på anleggsporarket for B4. Som konklusjon kan en si at plantegningen for dette huset har like stor nøyaktighet som en tradisjonelt opprettet plantegning.

8.4.2. Huskonstruksjonen.

Plantegningen, plan 2, viser at vi har påvist en mindre huskonstruksjon. På en kopi av den nedfotograferte plan 2 (plan 2B) i målestokk 1:100 er stolpehullene som inngår i huskonstruksjonen tydeliggjort med svart ifylling av huskonstruksjonens stolpehull. Den er orientert NNØ-SSV, noe som er vinkelrett på terrengets fallretning. Huset gulvnivå i lengderetningen bør altså være tilnærmet horisontal. Dette vises ved at toppnivellelementene for den vestlige rekken med stolper bare varierer med 14 cm.

Stolpesetningens lengde, målt som senteravstanden til de tre sikre nordlige par stolper, er 9.80 m for den vestlige rekke og 9.70 m for den østlige. Dersom en tar med det usikre paret B3 - B73 i S-enden blir lengden 13.10 m i den vestlige rekken. Dersom vi aksepterer dette paret som en del av huset, er det størst lengdeavstand mellom de to midterste parene, 5.80 - 5.90 m, mens avstanden til ytterparene er henholdsvis 4.00 m i N-enden og 3.30 m i S-enden.

En lengdeavstand på opp mot 6 m mellom to par stolper i en grindkonstruksjon er ikke uvanlig i bygninger fra jernalder etter Kr.f, men kjennes ikke i norsk materiale fra tidligere tider. Den store lengden mellom de to midterste stolpeparene er derfor ikke noen grunn til å anta at det mangler eller ikke har blitt oppdaget et par stolper i midten av huset.

Avstanden mellom stolpene i hver par varierer. Paret B29c - B71 har den største bredde med 2.80 m. Det N-ligste paret har bredden 2.55 m og B4 - B31 mot sør har 2.20 m. Det sørligste paret kan ikke sikkert måles. Men da rekken B72, B71 og B31 er helt rett, mens rekken B20, B29c og B4 bøyer mot V på midten, må en stolpe i B3 ha vært plassert helt i V-kant av gropen (noe de mulige skoningssteinene her antyder) dersom ikke konstruksjonen skal bli uregelmessig. I så fall kan bredden i dette paret ikke ha vært større enn ca 2.00 m.

Det kan bemerkes at det er ganske vanlig i sørvestnorske hus fra romertid og folkevandringstid at en stolperekke er helt rett, mens den andre bøyer ut på midten, slik som i denne konstruksjonen. Det er også vanlig at grindbredden i husets ender er forskjellig.

Det er imidlertid ikke mulig på dette grunnlag å konkludere med at konstruksjonen på Borre kan dateres til eldre jernalder. Like lite kan en på grunnlag av den krummete stolpesetning datere den til yngre jernalder. Bredden for de enkelte grindene, opp til 2.80 m er ganske vanlig bredde for hus med grindkonstruksjon gjennom mesteparten av bronse- og jernalder i Norge, og kan heller ikke brukes til datering. Den store avstanden mellom de to midterste stolpeparene gjør en datering tidligere enn omkring Kr.f. usannsynlig.

8.5. Spor etter flere bygninger?

I området hvor huskonstruksjonen er plassert finnes det ytterligere et par sannsynlige stolpehull, B13 og B16, se plan 2. Disse er plassert slik at de ikke kan ha inngått som konstruktive element i den bygningen som er omtalt ovenfor. De tyder derfor på at det har vært bosetningsaktivitet i området over en lengre periode enn levetiden til ett hus. Heller ikke tre mer tvilsomme groper, B5, B6 og B11 kan innpasses i huskonstruksjonen eller med rimelighet koples sammen med B13 og/eller B16 til noen regelmessig formasjon som muliggjør en konstruktiv tolkning.

7.6. Grop B28: avfallsgrop, kokegrop eller grav?

Gropen var etter avrensningen i 1993 tilnærmet rund med mål på ca 215x230 cm, se foto 22670/16-17. Ved flategravningene av NØ- og SV-kvadrantene så det ut til at det var en pakning med nevestor stein inn mot midten, se foto 22671/2-3, men dette kommer ikke fram på profiltegningen.

Profiltegningen viser at når det var gravet ca 10 cm ned fra toppen ble gropens størrelse innsnevret til alle retninger, slik at tverrmålet ble 190 cm N-S og ca 180 cm Ø-V. Bunnen på gropen var helt flat, se profiltegning og foto 22671/10-11.

Det kunne se ut som det var et par lag med mer innhold av kull og humus i gropen, slik som vist på profiltegningen. Gropens dybde var i hovedsak ca 15-18 cm, men største dybde var 22 cm.

Gropen inneholdt en god del stein, enkelte større men de fleste i nevestørrelse, se foto 22761/10-11 hvor all fjernet stein fra hver av NØ- og SV-kvadrantene er lagt opp ved siden av gropen.

I tillegg til brente bein med størrelse opp til 2 cm og kull er det funnet 5 flintavslag. Blant beina finnes også en tann. Det er også funnet 7 stykker med rustfarget slagg, et stykke brent leire, et stykke pimpstein, en stein med fossil og hasselnøttskall. Sett i sammenheng med at det i toppen av gropen ble funnet en jernkniv av yngre jernalders form, må vi konkludere med at gropen er fra jernalder. Nærheten til den påviste huskonstruksjonen gjør at den kanskje kan bidra til dateringen av denne.

Gropens funksjon er det vanskelig å gi noen kvalifisert tolkning av. Den er for grunn og inneholdt for lite skjørbrant stein til å være en vanlig kokegrop. En eller annen form for ildsted for tilberedning av mat er vel mest sannsynlig, tatt i betraktning forekomstene av trekull og brente bein. Funnene av slagg, pimpstein, brent leire, hasselnøttskall kan tyde på en form for avfallsgrop. Dersom bein og tann er fra menneske kan tolkningen bli en grav, hvor kniven som ble funnet i 1993 har vært en gravgave.

8.7. Sjaktene I - III fra 1994.

I sjakt 'I var undergrunnen svært steinrik og med mye stor stein i de sørligste 25 m, noe som gjorde opprensning og observasjonsforhold svært vanskelig. Vi fulgte nøye med gravemaskinen, slik at vi hele tiden kunne se undergrunnen når denne ble frilagt av grabben. Videre mot nord ble forholdene bedre, slik at opprensningen kunne bli mer helhetlig ved at hele flaten ble krafserenset og observasjonene derved sikrere. I resten av feltene I - III var forholdene tilsvarende varierte. Det er min oppfatning at avdekning og opprensning har vært så bra gjennomført at det er helt usannsynlig at sikre stolpehull eller ildsteder skal ha unngått vår oppmerksomhet. Alle steder med antydning til mørkere flekker i undergrunnen ble markert og undersøkt ved snitting på et senere tidspunkt. De ble også målt inn av landmåler fra Borre kommune, se plan 1.

Den nordligste halvdel av sjakten I og de ca 20 nordligste meter av sjakt III hadde rødbrun undergrunnsgrus eller aurhelledannelse. Videre mot sør manglet denne. Dette kan tyde på at i de sørlige delene av sjaktene har forholdene vært konstant mer fuktige slik at aurhelledannelse ikke har foregått. Dette området er da også det lavest liggende og har ligget ned mot et tjern som tidligere lå på sørsiden av veien ned mot nasjonalparken. Disse områdene vil derfor ha vært lite attraktive som boplassområder for en jordbruksbosetning.

Det ble flere steder påvist groper med moderne innhold som glasskår, glassert fajanse, plast, ubrent tre m.m. Disse gropene, trolig framkommet ved fjerning av store oppstikkende stein, ble ikke markert eller innmålt.

Det ble ikke funnet noen groper i sjakt I som med rimelighet kan tolkes som forhistoriske. I sjakt II ble det funnet et anlegg, B34, med små trekullbiter i fyllmassene. Dette kan ha vært et ildsted. Videre et mulig stolpehull, B33, og et stort område med blåleire, B70. I blåleiren ble det funnet et stykke hvit glassert fajanse. Dette er derfor trolig en grop som bonden på bruket har gravet. Han skal etter lokalbefolkningens opplysninger ha gravet ned mye skrot forskjellige steder på bruket.

Sjakt II ga ikke grunnlag for å trekke anleggene B2 - B15 inn i noen huskonstruksjon med to rekker takbærende stolper.

I sjakt III ble det 10 m fra N-enden funnet 2 runde anlegg med diameter ca 1 m, se plan 1 anleggene B52 - B53. I et av dem ble det ved opprensningen funnet et lite stykke sandmagret brent leire av forhistorisk karakter. Videre mot sør lå det en mulig kokegrop (B54) og flere mulige stolpehull av samme karakter som de to foran nevnte, men med mindre tverrmål, B55 - B58. Ved snittingen viste det seg at det ikke ble noen sikre stolpehull eller ildsteder/kokegroper ut av disse anleggene.

I sørdelen ble det funnet 3 anleggspor på rekke og ytterligere to mulige ca 3-4 m fra disse, se plan 1: anleggene B60 - B64. Men også her dreier det seg om masser i anleggene som er lik matjorden og de har en uklar avgrensning. Vår konklusjon var derfor at de ikke kan tolkes som stolpehull.

Alle markerte anlegg ble snittet. De aller fleste hadde bare en dybde på maksimalt 3-4 cm, og må betraktes som naturlige små forsenkninger i undergrunnen, eller spor etter fjernede stein. Bare få anlegg var dypere. Disse var vanligvis også mer vel avgrenset i flaten enn de øvrige, og kan være spor etter nedgravninger. De lå imidlertid ikke slik i forhold til hverandre at de kan tolkes som tilhørende en bygningskonstruksjon med jordgravde stolper.

8.8. Beskrivelse av groper i sjaktene I-III.

Ettersom det ikke har vært laget noen anleggsporark med snittegninger av de markerte anlegg i sjaktene I -III, gjengis her en beskrivelse av alle registrerte groper i disse. Opplysningene blir gitt i følgende rekkefølge: B-nummer, form, orientering for lengste mål, størrelse, beskrivelse av overflate, vurdering av anlegget på grunnlag av overflatedata. For de som har vært snittet gis så opplysning om snittretning, dybde, form, innhold og konklusjon om anlegget.

8.8.1. Sjakt I.

- B35 Uregelmessig, N-S, 50x60 cm. Gråbrun åkerjord med noen stein. Spor etter optrukket stein? Snitt Ø-V viste en grop som var 18 cm dyp med skrå sider og flat bunn. Inneholdt noen mindre stein. Neppe stolpehull.
- B36 Uregelmessig, N-S, 40x55 cm. Gråbrun åkerjord med noen stein. Spor etter optrukket stein? Snitt Ø-V viste en grop som var 22 cm dyp med skrå sider og flat bunn. Inneholdt moldholdig grus. Neppe stolpehull.
- B37 Rund, diameter 45 cm. Flekk med gråbrun åkerjord uten større stein. Snitt Ø-V viste en grop som hadde uregelmessig bunn i en dybde på 8-10 cm. Spor etter optrukket stein.
- B38 Oval, N-S, 55x70 cm. Flekk med gråbrun åkerjord med noe småstein. Optrukket stein? Snitt Ø-V viste en grop som var 25 cm dyp med skrå sider og flat bunn. Optrukket stein.
- B39 Oval, NØ-SV, 45x60 cm. Flekk med gråbrun åkerjord med noe småstein. Snitt Ø-V viste en grop med en stein med mold omkring. Gropen var 15 cm dyp og 27 cm bred i snittet. Den hadde uregelmessig bunn. Optrukket stein.

- B40 Rund, diameter 90 cm. Flekk med gråbrun åkerjord med noe småstein. Tydeligere enn 34 - 39. Snitt N-S lagt 40 cm fra gropens Ø-side og 70 cm fra sjakkant, se foto 22671/18-19. Gropen hadde skrå sider og flat bunn med en stein under bunnen i midten. Gropens bredde i snittet viste seg å være 145 cm og dybden 26 cm. Gropen inneholdt mørk humusholdig grus med enkelte stein i topplaget. Grusen var ennå mørkere ved bunnen. Ingen trekullbiter i fyllmassene. Grop med uviss funksjon og alder, men ikke stolpehull.
- B41 Oval, NØ-SV, 70x80 cm. Flekk med gråbrun åkerjord med noe større stein. Rett ved en stor blokk. Opptrukket stein? Snitt N-S viste at gropen målte 110 cm i denne retningen og dybden var 25 cm. Fyllmassen besto av mørk åkergrus med trekullinnhold. Form som B40. Grop med uviss funksjon og alder, men ikke stolpehull.
- B42 Oval, NØ-SV, 35x50 cm. Flekk med gråbrun åkerjord med et par småstein. Opptrukket stein? Snitt N-S viste 2 cm mørk åkerjord over grus. Ikke grop.
- B43 Oval, N-S, 40x65 cm. Flekk med mørk gråbrun åkerjord. Tydeligere enn 34-39 og 41-42. Snitt N-S viste en grop som var 15 cm dyp med skrå sider og flat bunn. Den inneholdt åkergrus. Opptrukket stein.
- B44 Oval, N-S, 40x50 cm. Lite synlig flekk med gråbrun åkerjord. Opptrukket stein? Snitt N-S viste 2 cm mørk åkerjord over grus. Ikke grop.
- B45 Uregelmessig, NØ-SV, 45x100 cm. Flekk med mørk gråbrun åkerjord med noe småstein. Opptrukket stein? Snitt N-S viste helt løs, litt mørkere jord. Trolig spor etter stein tatt opp ved gravemaskingravningen.
- B46 Rund, diameter 25 cm. Flekk med mørk humusholdig åkerjord. Tydelig. Ligger i et parti med finere grus, men mye grovt materiale omkring. Neppe stolpehull. Snitt N-S viste 3 cm mørk åkerjord over grus. Ikke grop.
- B47 Oval, Ø-V, 50x60 cm. Flekk med gråbrun åkerjord uten større stein. Svært tydelig. Ligger i område med svært mye stor stein hvor det tidligere har vært frukthage. Røtter ned i flekken. Trolig opptrukket stein. Snitt N-S viste 5 cm mørk åkerjord over en stor stein. Moderne.

8.8.2. Sjakt II.

- B32 Oval, Ø-V, 40x50 cm. Mørk humusholdig jord, ingen større stein. Mulig stolpehull. Snitt viste 1-2 cm med mørk humusholdig jord. Ikke grop.

- B33 Oval, Ø-V, 65x90 cm. Mørk humusholdig jord med kjerne (35x55 cm, Ø-V) med stein i opp til knyttnevestørrelse. Mulig stolpehull.
- B34 Rundoval, N-S, 95x110 cm. Mørk humusholdig jord med noe trekullbiter og spredte mindre stein. Ildsted? Foto av snittet, 22671/20-21, viser at anleggsporet var ca 10-15 cm dypt og inneholdt mørk, trolig trekullholdig masse og noen stein som der skjorbrente ut. Siden det ikke er samlet inn noen trekullprøve, kan en eventuell forekomst av trekull vært i form av finfordelt materiale.
- B70 Oval, N-S, 350x420 cm. Leirflate, ubrent blåleire. Moderne glassert steintøy i toppen av leiren. Moderne avfallsgrop?

8.8.3. Sjakt III.

- B48 Oval, Ø-V, 30x40 cm. Flekk med gråbrun åkergrus uten stein. Snitt Ø-V viste 3 cm mørk åkergrus over grus. Opptrukket stein.
- B49 Oval, Ø-V, 30x35 cm. Flekk med gråbrun åkergrus uten stein. Opptrukket stein.
- B50 Uregelmessig, N-S, 405x60 cm. Flekk med mørk gråbrun åkerjord uten småstein. Opptrukket stein?
- B51 Oval, Ø-V, 25x37 cm. Flekk med gråbrun åkergrus uten stein. Snitt Ø-V viste 5 cm mørk åkergrus over grus. Opptrukket stein.
- B52 Rektangulær, Ø-V, 90x100 cm. Flekk med gråbrun åkergrus med enkelte større stein. Snitt Ø-V viste 20 cm med svært grusig masse uten kull eller skjorbrente stein. Skrå sider og flat bunn, se foto 22671/12-13. Tydelig i flaten. Trolig opptrukket stor stein, men kan ha en annen opprinnelse siden det er lite stor stein i denne del av sjakten.
- B53 Rundoval?, 80x100 cm. Går inn i sjaktkant. I flaten som B52, flekk med gråbrun åkergrus med enkelte større stein. Tydelig. I topp et stykke brent finmagret leire: ikke tegl da det er løsere brent. Snitt Ø-V 10 cm S for målespiker. Steil V-kant til 24 cm dybde. Inn mot sjaktkant en stor jordfast stein med flat overside; dybde til toppen av denne var 15 cm. Gropens innhold var grusig mørk masse uten trekull.
- B54 Uregelmessig, Ø-V, 200x350 (min) cm. Stort fyllskifte med grå til gråsvart åkergrus og mye nevestor stein i overflaten. Ikke trekull, men mulig skjorbrent stein. Kokegrop? Et 40 cm bredt snitt ble lagt N-S rett Ø for målespiker og omtrent midt i Ø-V retning i anleggsporet.

Snittet viste grus etter 4-5 cm nedgravning. Litt kull i overflatemassene. Naturlig forsenkning i terrenget?

- B55 Oval, Ø-V, 45x75 cm. Flekk med gråbrun åkergrus uten stein. Snitt Ø-V viste 2 cm mørk åkergrus over grus. Opptrukket stein.
- B56 Rundoval, Ø-V, 35x40 cm. Flekk med mørk grå åkergrus med et par stein. Snitt Ø-V viste 11 cm mørk åkergrus over grus. I sammenheng kunne dette vært et lite stolpehull, men her trolig spor etter opptrukket stein.
- B57 Rundoval, N-S, 30x35 cm. Flekk med mørk grå åkergrus uten stein. Snitt Ø-V viste 4 cm mørk åkergrus over grus. Opptrukket stein.
- B58 Rektangulær, Ø-V, 50x54 cm. Flekk med mørk gråbrun åkergrus. Klart avgrenset. Ingen større stein. Snitt Ø-V viste 19 cm med grusig masse uten stein. Sidene var steil og skrå, bunnen rundet. Mulig stolpehull, men mest trolig annen opprinnelse, helst spor etter opptrukket stein.
- B59 Oval, N-S, 35x45 cm. Flekk med gråbrun åkergrus uten stein. Opptrukket stein? Snitt N-S viste 7 cm dyp grop med skrå sider og flat bunn med grusig litt mørk åkerjord over grus. Opptrukket stein.
- B60 Oval, Ø-V, 40x60 cm. Flekk med gråsvart kraftig humusblandet åkergrus med enkelte stein. Tydelig. Stolpehull? Snitt Ø-V viste en 60 cm vid og 12 cm dyp grop med skrå sider og flat bunn med sandig grus med litt humus over sand. Neppe stolpehull, kan være opptrukket stein.
- B61 Oval, Ø-V, 35x45 cm. Flekk med gråsvart kraftig humusblandet åkergrus uten stein. Tydelig. Stolpehull? Snitt Ø-V viste en 60 cm vid og 12 cm dyp grop med skrå sider og flat bunn med sandig grus med litt humus over sand, se foto 22671/14-15. Neppe stolpehull, kan være opptrukket stein.
- B62 Rund, Ø-V, 50 cm i diameter. Flekk med gråsvart kraftig humusblandet åkergrus med enkelte stein. Tydelig. Stolpehull? Snitt Ø-V viste en 80 cm vid og 16 cm dyp grop med skrå sider og flat bunn med sandig grus med litt humus over sand. Neppe stolpehull, kan være opptrukket stein.
- B63 Oval, N-S, 35x50 cm. Svært tydelig mørk grus og moldholdig masse uten stein. Enestående på feltet. Snitt N-S viste at det trolig bare var en forvitret sandstein.
- B64 Uregelmessig, Ø-V, 60x70 cm. Mørk gråbrun åkergrus med to store (25x30 cm) stein i henholdsvis SV og SØ kant av

anleggsporet. Enkelte små stein sentralt N for disse. Snitt Ø-V rett N for de store steinene viste 3-4 cm mørk åkergrus over grus. Ikke grop.

- B60-64 er de eneste anleggspor som ligger slik til i forhold til hverandre at det er mulig å tolke dem sammen til en noe uregelmessig rektangulær konstruksjon. B60-B62 ligger på linje og avstanden er 5 m mellom B60 og B62. B63 og B64 har en avstand på 5.5 m. De to linjer er ikke parallelle siden avstanden B60 til B64 er 4 m, mens avstanden B62 til B63 er 3 m. Bare B60-62 kan ha vært stolpehull, og B63 skiller seg sterkt ut. Sammen med at det mangler en struktur mellom B63 og B64, den større bredde mellom B60-B64 enn mellom B62-B63 og det forhold at området inneholder mye stor stein i undergrunnen, gjør at jeg velger å tolke anleggsporene som opptrukne stein.
- B65 Oval, NØ-SV, 35x55 cm. Mørk svartbrun åkergrus uten stein. Opptrukket stein? Snitt Ø-V viste en 90 cm vid og 20 cm dyp grop med skrå sider og flat bunn. Neppe stolpehull, kan være opptrukket stein.
- B66 Oval (?), Ø-V, 180x250 cm. Fortsetter inn i sjaktkanten. Mørk gråbrun åkergrus med enkelte spredte vel nevestore stein. Uklar avgrensning. Snitt Ø-V viste moderne tegl flere steder ned til 15 cm under overflaten. Stoppet gravningen. Spor etter en stor eller flere mindre opptrukne stein.
- B67 Oval, 70x90 cm. Mørk brun åkergrus med 2 vel nevestore stein. Klart avgrenset og tydelig. Opptrukket stein? Snitt NØ-SV viste en 80 cm vid og 22 cm dyp grop med skrå sider og flat bunn, se foto 22671/16-17. Kan være opptrukket stein.
- B68 Rund, diameter 60 cm. Mørk brun åkergrus med enkelte knapt nevestore stein. Opptrukket stein? Snitt NØ-SV viste en 75 cm vid og 14 cm dyp grop med skrå sider og flat bunn. Trolig opptrukket stein.
- B60-62 og B67 ligger på en mot Ø konveks linje. Det finnes ikke makkere mot vest med unntak av B68. Gropene er for vide og grunne til å kunne tolkes som stolpehullsgroper når de ikke kan settes inn i noen kontekst.
- B69 Uregelmessig, NØ-SV, 250x330 cm. Stort uregelmessig område med mørk brun åkergrus og endel stein opp til vel knyttnevestørrelse. Ligger rett Ø for største stein i feltets V-kant. Snitt N-S i 40 cm bredde 180 cm SV for NØ-enden av anleggsporet. Mange store stein og mørk

humusholdig åkergrus. Dybde til sandig grå grus inntil 35 cm. Ukjent funksjon, men ikke avfallsgrop eller konstruksjon tilhørende hus.

9. KONKLUSJON.

9.1. Bygninger i skråningen ned fra toppflaten.

I skråningen like nedenfor den flaten hvor det er planlagt et informasjonscenter for Borre nasjonalpark har det på et tidspunkt vær oppført en mindre bygning. Denne har sikkert bestått av 3 par takbærende stolper. Disse har hatt en bredde i parene på 2.20 - 2.80 m og en lengde på ialt 9.80 m. Sør for det sørligste sikre paret har det kanskje stått et par til, slik at bygningens lengde i den takbærende stolpesetning kan ha vært 13.10 m. Det er ikke bevart spor etter vegger eller innganger til bygningen. Plasseringen litt ned i skråningen gjør det lite sannsynlig at slike spor skulle vært fullstendig slettet ved senere tiders aktiviteter, for eksempel pløying. Det er derfor mest sannsynlig at bygningen har vært en lagerbygning uten dypt en fundamentert veggkonstruksjon.

Plasseringen litt nede i en skråning er heller ikke særlig gunstig med tanke på å unngå fuktige forhold i gulvet i et bolighus, og kan derfor brukes som argument for et lagerhus. På den annen side kan en slik plassering være gunstig dersom vinden, som våre erfaringer selv på sommeren viser, tar kraftig på flaten vest for huset.

Plasseringen på overgangen mellom morenegrus i vest og leirholdige områder nedenfor mot øst kam tyde på at bygningen er plassert i forhold til jordressursene. Men dette kan vanskelig brukes som argument for enten lager- eller boligfunksjon så lenge vi ikke kjenner hvordan de forhistoriske gårdene i området er lokalisert.

På den annen side tyder både størrelse og form på en bygning med boligfunksjon, selv om det ikke ble påvist noe ildsted i bygningen. Men også i forhold til dette argumentet er det umulig å trekke noen konklusjon så lenge husene for gårdens forskjellige funksjoner i området er ukjente.

Det finnes i området noen få andre groper som kan tyde på at andre konstruksjoner har vært oppført i området, men ikke til samme tid som nevnte bygning. Videre finnes det både nord og vest for bygningen, og plassert nede i skråningen, et par groper som trolig har fungert som ildsteder. En av disse, B28 kan være en grav.

Det er ikke mulig å gi noen sannsynlig vurdering av bygningens alder. Trekull fra et stolpehull, B4, kan under tvil brukes til en akselratordatering av stolpehullet og derved huset. Det må imidlertid understrekes at datering av trekull fra stolpehull etter erfaring fra Rogaland er beheftet med mange feilkilder.

Grop B28 synes å være datert til yngre jernalder på grunnlag av en jernkniv funnet i toppen av gropen og jernslag i den. Denne dateringen bør kontrolleres og presiseres med 14C-

dateringer av trekull fra selve gropa. Akselratordatering av hasselnøttskall fra gropa er også en mulighet.

En eventuelt samsvarende datering mellom grop B28 og stolpehull B4 vil etter min vurdering styrke troverdigheten for stolpehullsdateringen.

9.2. Toppflaten uten sikre spor etter bosetning.

På flaten hvor informasjonssenteret er planlagt, viste 2 inntil 11 m brede sjakter på ialt 155 m lengde (1585 m²) at det ikke fantes sikre spor etter bosetning med bygninger med jordgravde stolper. Det ble påvist noen få anlegg som kunne ha annen opprinnelse enn å være groper etter optrukne stein. Ingen av disse kan karakteriseres som sikre stolpehull. Et par groper kan ha vært ildstedsgroper, men den sparsomme mengden av trekull gjør en slik tolkning tvilsom. Det må derfor konkluderes med at det på flaten, i tillegg til å ha vært nyttet til åkerbruk i nyere tid, i beste fall sporadisk har vært anlagt enkle ildsteder.

Stavanger 25.03.95

Trond Løken

10. LISTER OVER TEGNINGER, FUNN OG FOTO.

10.1. TEGNINGER.

Anleggsporark for følgende anlegg: B2, B3, B4, B5, B6, B8, B9, B10, B11, B12, B13, B14, B15, B16, B19, B20, B21 a-b, B22 a-b, B23 a-b, B24, B25, B26, B28 (to ark), B29c, B30 (to ark, inkludert B17), B31, B33, B34, B71, B72, B73. I alt 33 ark samt et ark med benyttede symboler ved tegningen

Plan 1: oversikt over utgravningsfelt og innmålte punkter for anleggspor. Planen foreligger i målestokk 1:200 og nedfotografert på folie i målestokk 1:400.

Plan 2: Plantegning av hustomt med nærmeste anlegg. Planen foreligger i målestokk 1:50 og nedfotografert på folie i målestokk 1:100.

) Plan 2B: Plantegning av hustomt med nærmeste anlegg. Hustomtens stolpehull markert med svart ifylling. Plan i målestokk 1:100.

Vedlegg 1: Original datautskrift over innmålte punkter fra undersøkelsen i 1994, samt plott for samme. Fra Roger Lieng, Borre kommune.

Vedlegg 2: Kopi av del av innberetning fra 1993 med innmålinger (koordinater) av anleggsporene B1 - B29.

10.2. FUNNLISTE.

FNR	DATO	STRUKTUR	FUNNOMSTENDIGHET	FUNNKATEGORI
1	29.6	B28	SV-kvad, øvre 10 cm	Brente bein
2	29.6	B28	" " " "	Trekull
3	29.6	B28	" " " "	Flintavsl, 1 stk.
4	29.6	B28	" " " "	Brent leire
5	30.6	B 4	N-halvdel, øverste 5 cm	Trekull
6	30.6	B53	Topp av anlegg	Brent, magret leire
7	30.6	B13	I anlegg	Trekull
8	30.6	B28	NØ-kvadrant	Brente bein
9	30.6	B28	" "	Trekull (14-C)
10	30.6	B28	" "	Hasselnøttskall, 7 små stk.
11	30.6	B28	" "	Tann, 1 stk.
12	30.6	B28	" "	Pimpstein, 1 stk.
13	30.6	B28	" "	Flintavsl, 4 stk.
14	30.6	B28	" " , 5-10 cm dypt	Slagg, 5 stk.
15	30.6	B28	" "	Brent leire, 1 stk.
16	30.6	B28	" "	Stein m. fossil?
17	1.7	B28	SV-kvadrant, >10 cm	Brente bein
18	1.7	B28	" " " "	Slagg, 2 stk.
19	1.7	B28	" " " "	Trekull
20	1.7	B28	SØ-kvadrant, overflate	Brente bein

10.3. FOTO.

FILMNUMMER FOR SVART/HVITT-FILM: 22670

BILDE NR.	DATO	RETN. MOT	MOTIV
1	20.6	N	Tildekket felt
2	"	SØ	" "
3	"	VNV	Prøvesjakt lengst nord
4	"	VNV	Prøvesjakter, begge.
5	27.6	N	B21, østre del, uten målestokk
6	"	N	B21, vestre del, " " "
7	"	N	B21, østre del, med " "
8	"	N	B21, vestre del, " " "
9	"	N	B21, hele, uten " "
10	"	lodd	B29c, S-del snittet, uten målestokk
11	"	"	B29c, " " " med " "
12	"	N	B29c, Ø-V profil " " "
13	"	N	B29c, " " uten " "
14	"	N	B20, overflate, med målestokk
15	"	N	B20, B21 snittet i bakgrunnen
16	28.6	Ø	B28, overflate, med målestokk
17	"	Ø	B28, " " uten " "
18	"	NNØ	Oversikt over sjakt III og sjakt I til høyre.
19	"	NNØ	Do.
20	"	N	Oversikt over sjakt III.
21	"	N	" " " "
22	"	N	" " " "
23	"	N	Oversikt over sjakt I, II og 1993-sjakt.
24	"	N	Do.
25	"	N	Oversikt over sjakt I.
26	"	N	Oversikt over S-del av sjakt I.
27	"	NNV	Oversikt over sjakt II, 1993-sjakt og N-del av sjakt I.
28	"	NV	Oversikt over sjakt II og N-del av sjakt I.
29	"	NNV	Oversikt over sjakt II, 1993-sjakt og N-del av sjakt I.
30	"	N	Oversikt over 1993-sjakt.
31	30.6	N	B31 snittet, med målestokk.
32	"	N	" " uten "
33	"	N	B20 " med "
34	"	N	" " uten "
35	"	N	B71 " med "
36	"	N	" " uten "
37	"	V	B22A " med "

Vedr. nr 5-10: tatt nær loddrett, målestokk 50 cm.

Vedr. nr 18-30: tatt fra skuffe på gravemaskin.

FILMNUMMER FOR SVART/HVITT-FILM: 22671

BILDE NR.	DATO	RETN. MOT	MOTIV
1	30.6	V	B22A snittet uten målestokk.
2	"	NØ	B28 med steinpakning i sentrum. Gravd ned 10 cm i ytterområdene. SV-kvadr.
3	"	SV	Do, men NØ-kvadr.
4	1.7	S	B4 snittet, med målestokk.
5	"	S	" " uten "
6	"	N	Oversikt over 1993-sjakt ferdig utgravd.
7	"	N	Do.
8	"	N	B24 med steinkjerne, med målestokk.
9	"	N	" " " uten "
10	"	NØ	B28, SV-kvadr ferdig gravd, med målestokk.
11	"	SV	Do, men NØ-kvadr.
12	"	N	B52 snittet, med målestokk.
13	"	N	" " uten "
14	"	N	B61 " med "
15	"	M	" " uten "
16	"	NV	B67 " med "
17	"	NV	" " uten "
18	"	V	B40 " med "
19	"	V	" " uten "
20	"	N	B34 " med "
21	"	N	" " uten "

Vedr. nr 8-21: målestokk 100 cm.

FILMNUMMER FOR DIAS-FILM: I

BILDE NR.	DATO	RETN. MOT	MOTIV
36-37	20.6	N	Tildekket felt
34-35	"	VNV	Prøvesjakt lengst nord
32-33	"	VNV	Prøvesjakter, begge.
30-31	27.6	N	B21, østre del, med målestokk
28-29	"	N	B21, " del, uten " "
26-27	"	N	B21, vestre del, " " "
24-25	"	N	B21, vestre del, med " "
22-23	"	N	B21, hele, " " "
20-21	"	N	" " uten " "
18-19	"	lodd	B29c, S-del snittet, uten målestokk
16-17	"	"	B29c, " " " med " "
14-15	"	N	B29c, Ø-V profil " " "
12-13	"	N	B29c, " " uten " "
10-11	"	N	B20, overflate, med målestokk
9	28.6	Ø	B28, overflate, med målestokk
7- 8	"	Ø	B28, " " uten " "
5- 6	"	N	Oversikt over sjakt III.
3- 4	"	NNØ	Oversikt over sjakt III og I (til høyre).
1- 2	"	N	Oversikt over sjakt I.

Vedr. nr 20-31: tatt nær loddrett, målestokk 50 cm.

Vedr. nr 1-6: tatt fra skuffe på gravemaskin.

FILMNUMMER FOR DIAS-FILM: II

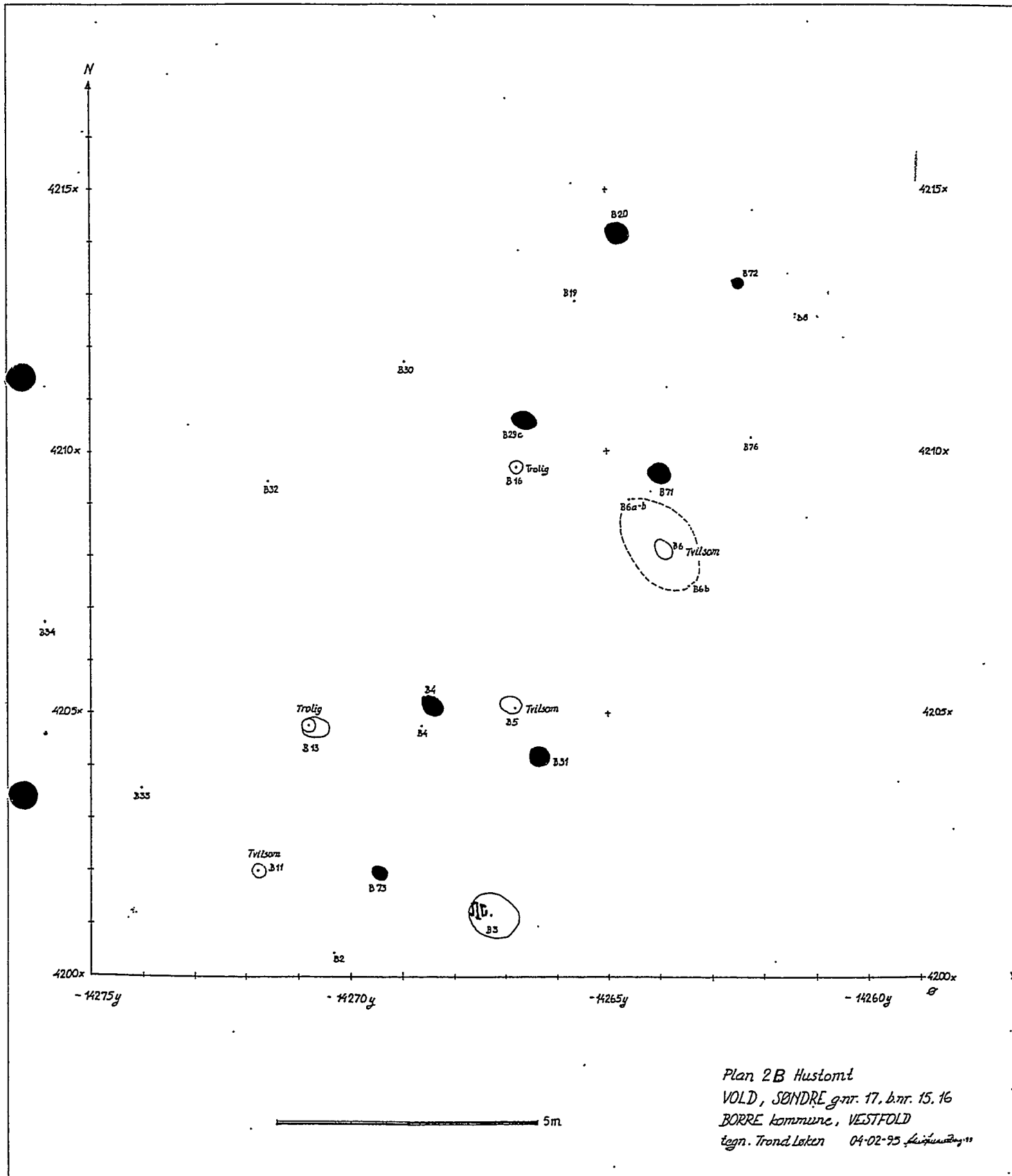
BILDE NR.	DATO	RETN. MOT	MOTIV
36-37	28.6	N	Oversikt over S-del, sjakt I.
34-35	"	N	Oversikt over 1993-sjakt.
32-33	"	NNV	Oversikt over sjakt II og S-del 1993-sjakt.
30-31	"	NV	Oversikt over sjakt II, N-del av sjakt I.
28-29	"	N	Oversikt over N-del sjakt I, II og 1993-sjakt.
26-27	30.6	N	B31 snittet, med målestokk.
24-25	"	N	" " uten "
22-23	"	N	B20 " med "
20-21	"	N	" " uten "
18-19	"	N	B71 " med "
16-17	"	N	" " uten "
14-15	"	V	B22A " med "
12-13	"	V	B22A " uten "
10-11	"	NØ	B28 med steinpakning i sentrum. Gravd ned 10 cm i ytterområdene. SV-kvadr.
8- 9	"	SV	Do, men NØ-kvadr.
6-7	1.7	S	B4 snittet, med målestokk.
4-5	"	S	" " uten "
2-3	"	N	Oversikt over 1993-sjakt ferdig utgravd.
1	"	N	Do.

Vedr. nr 28-37: tatt fra skuffe på gravemaskin.

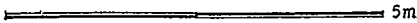
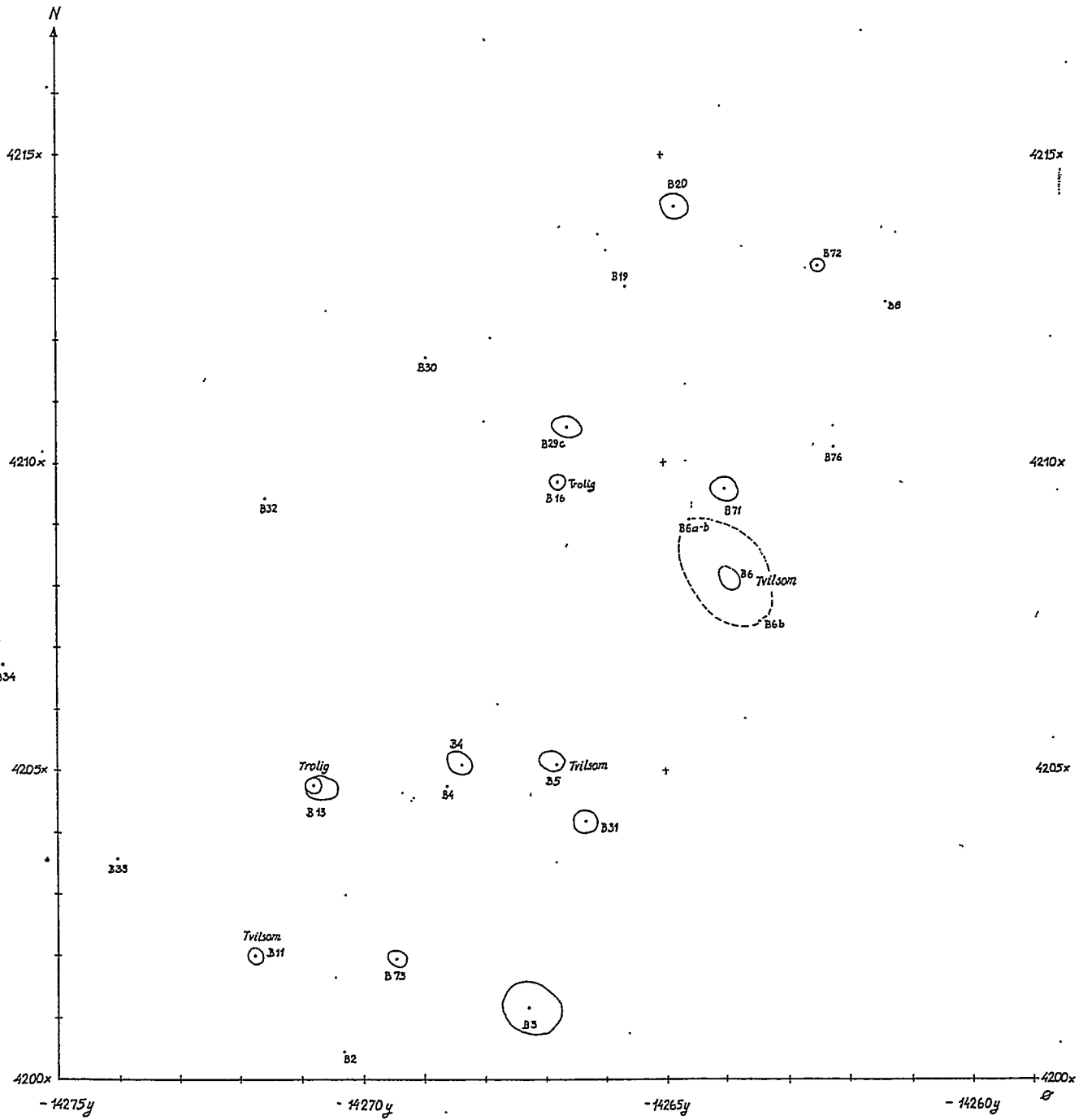
FILMNUMMER FOR DIAS-FILM: III

BILDE NR.	DATO	RETN. MOT	MOTIV
36-37	"	N	B24 med steinkjerne, med målestokk.
34-35	"	N	" " " uten "
32-33	"	NØ	B28, SV-kvadr ferdig gravd, med målestokk.
30-31	"	SV	Do, men NØ-kvadr.
28-29	"	N	B52 snittet, med målestokk.
26-27	"	N	" " uten "
24-25	"	N	B61 " med "
22-23	"	M	" " uten "
20-21	"	NV	B67 " med "
18-19	"	NV	" " uten "
16-17	"	V	B40 " med "
14-15	"	V	" " uten "
12-13	"	N	B34 " med "
10-11	"	N	" " uten "

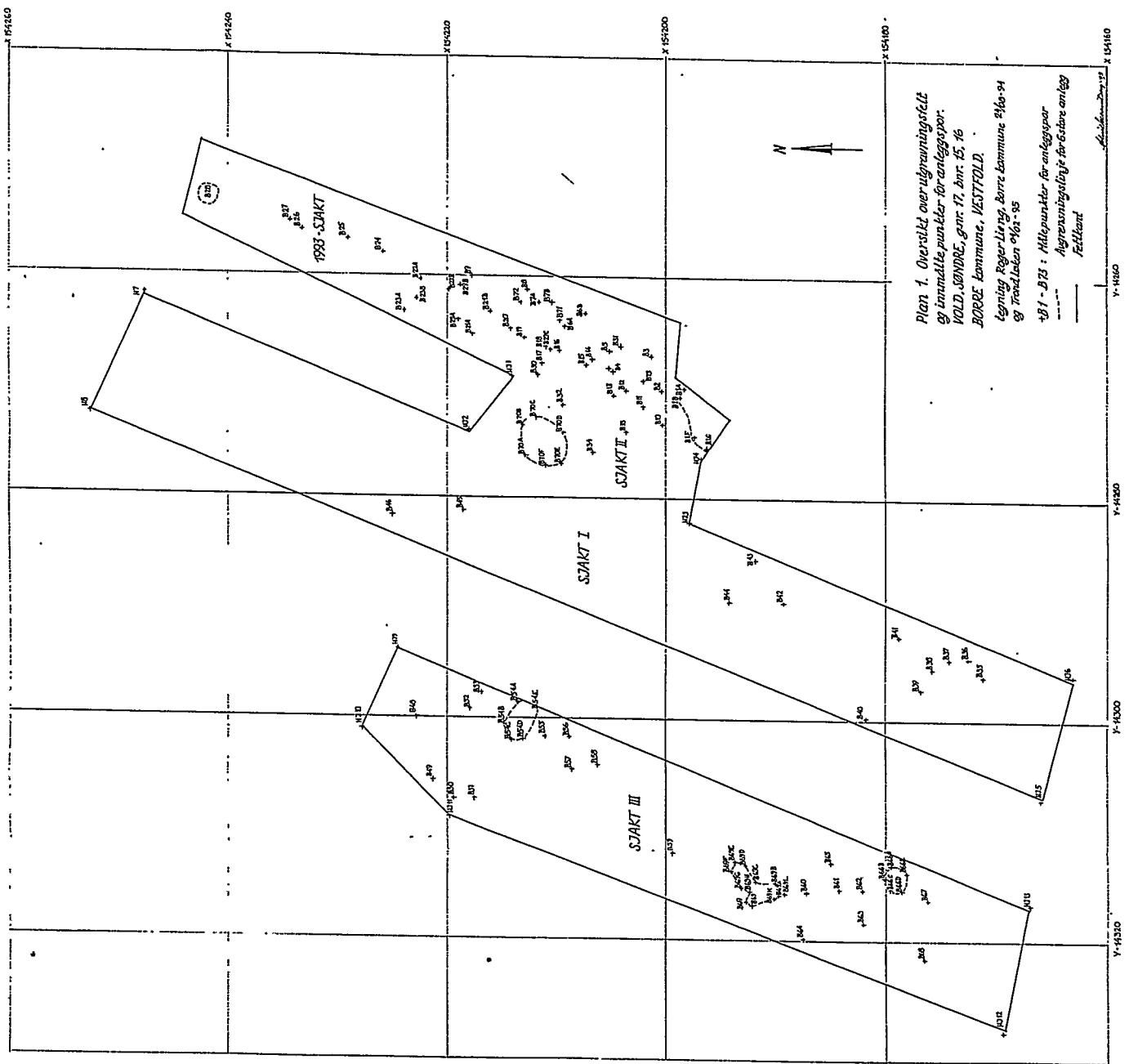
Vedr. nr 10-29: målestokk 100 cm.

Plan 2 B Hustomt
 VOLD, SØNDRE g.nr. 17, b.nr. 15, 16
 BORRE kommune, VESTFOLD
 tegn. Trond Loken 04-02-95

Plan 2, Hustomt
 VOLD, SØNDRE gnr. 17, lnr. 15, 16
 BORRE kommune, VESTFOLD
 tegn. Trond Løken 04-02-95 *Leifur*

Plan 1. Oversikt over utgravningsfelt
 og innmålte punkter for anleggspor:
 VOLD, SØNDRE, gnr. 17, bnr. 15, 16
 BOPPE kommune, VESTFOLD.
 Tegning Regering, Boppe kommune 8/6-94
 og Trendelen 0/01-95

181 - 193 : Målepunkter for anleggspor
 utgravningsfelt for støve anlegg
 Felletent

Y 154160
 Y 154200
 Y 154240
 Y 154280
 Y 154320
 Y 154360
 Y 154400
 Y 154440

Q-631

ILFORD 100 DELTA

3 4 3 5

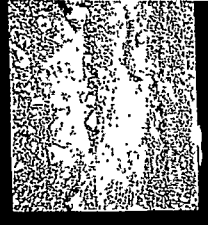
ILFORD 100 DELTA

3 4 3 5

ILFORD 100 DELTA

3 4 3 5

ILFORD 100 DELTA

1

1A

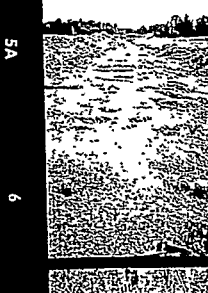
2

2A

3

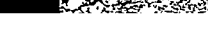
3A

4

4A

5

5A

ILFORD 100 DELTA

3 4 3 5

ILFORD 100 DELTA

3 4 3 5

ILFORD 100 DELTA

3 4 3 5

ILFORD 100 DELTA

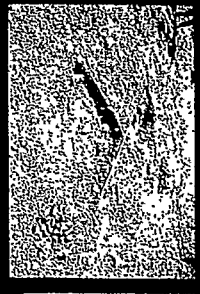
3

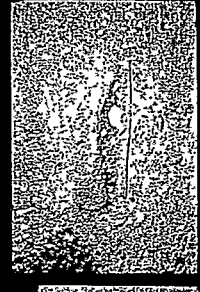
9A

10

10A

11

11A

12

12A

13

13A

ILFORD 100 DELTA

3 4 3 5

ILFORD 100 DELTA

3 4 3 5

ILFORD 100 DELTA

3 4 3 5

ILFORD 100 DELTA

3 4 3 5

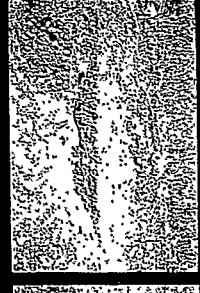
ILFORD 100 DELTA

16A

17

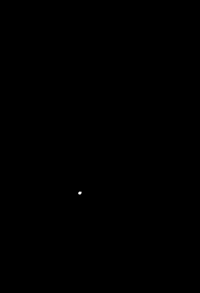
17A

18

18A

19

19A

20

20A

21

21A

22

22A

23

23A

DELTA 3 4 5 1

ILFORD 100 DELTA

ILFORD 100 DELTA

3 4 5 1

ILFORD 100 DELTA

ILFORD 100 DELTA

3

0A 1 1A 2 2A 3 3A 4 4A 5 5A 6 6A 7 7A 8

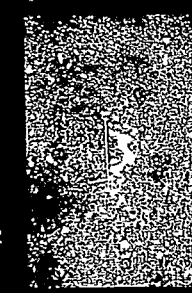
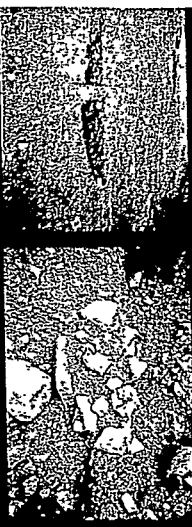
ILFORD 100 DELTA

ILFORD 100 DELTA

ILFORD 100 DELTA

ILFORD 100 DELTA

ILFORD

8A 9 9A 10 10A 11 11A 12 12A 13 13A 14 14A 15 15A

ILFORD 100 DELTA

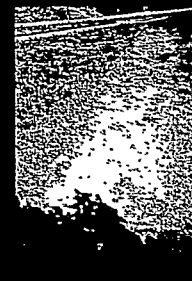
3 4 5 1

ILFORD 100 DELTA

ILFORD 100 DELTA

3 4 5 1

ILFORD 100 DELTA

16A 17 17A 18 18A 19 19A 20 20A 21 21A 22 22A 23 23A

ILFORD 100 DELTA

3 4 5 1

ILFORD 100 DELTA

ILFORD 100 DELTA

3 4 5 1

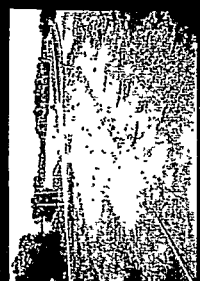
ILFORD 100 DELTA

24A

25

26A

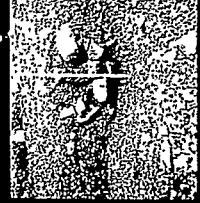
27

28

29A

30

30A

ILFORD 100 DELTA

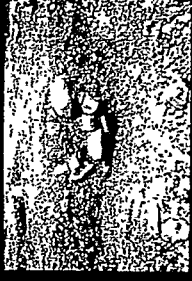
3 4 5 1

ILFORD 100 DELTA

ILFORD 100 DELTA

3 4 5 1

ILFORD 100 DELTA

31A

32

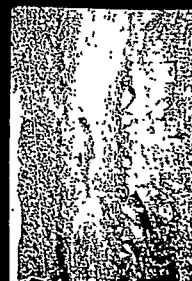
33

34A

35

36A

36

35A

34A

33A

32A